

הרב שמואל ברוך גנוט

מח"ס משנת תפילין, שלהי דקייטא, ויאמר שמואל אלעד

רעש שיפוצים כשעות המנוחה

מוסד בכל ענינים אלו, שכתב שדברי המשנה שאין השכנים יכולים למחות בקולות הפטישים והריחים, היינו דוקא באנשים בריאים. אך אנשים הרגישים לרעש (מפני שהם חולים או חלושי המזג), יכולים למחות ביד שכניהם. ואלו דברי הריב"ש שם: "וכן הטענה השלישית שטען ראובן, מפני חולי אשתו, שמזיק לה בראשה, גם זו טענה גדולה. ואע"פ ששנינו במשנה (שם): אבל אינו יכול למחות בידו ולומר לו: איני יכול לישן מקול הפטיש ומקול הריחים, ואפילו בחנות שבחצר, כ"ש בזה שהוא בחצר אחרת, זהו בשאר בני אדם הבריאים. אבל כיון שהאשה זו מוחזקת בחולה, אין לך גירי גדול מזה, והוה ליה כקוטרא ובית הכסא, וכדאמר רב יוסף (כ"ג): הני לדידי כקוטרא ובית הכסא דמו לי. ואם במה שאדם קץ מחמת שהוא מאיני הדעת, הוה לדידי כקוטרא ובית הכסא, כ"ש במה שמזיקו בגופו מחמת שהוא חולה או חלוש המזג. וכתב הרשב"א ז"ל בההיא דרב יוסף, וז"ל: מיהא שמעינן, דכל מי שנודע ומוחזק שאינו יכול לסבול נזק אחד ידוע, מן הנזקין שהנפש קצה בהן, אין לו חזקה. כי הא דרב יוסף, שאע"פ שאר בני אדם אין מואסין בו כל כך, כיון שהוא מוחזק ונודע שאין דעתו סובלתו, אין מחזיקין עליו בכך. ולא אמרו קוטרא ובית הכסא אלא מפני שהן נזקין ידועין אצל הכל", עכ"ל. והו"ד בב"י סי' קנ"ה. וכ"כ הרמ"א (קנ"ה, ט"ו): "והוא הדין אם אין מזיק לחצר, אלא שיש חולי הראש לבעל החצר, וקול ההכאה מזיק לו - צריך להרחיק את עצמו". וכ"פ הרמ"א בסי' קנ"ו א'. והסמ"ע שם הוסיף לחדש שכאשר הרעש

המשפחות במקומותינו גדלות בלעה"ר והתושבים מרחיבים את דירותיהם. אולם דא עקא שלעיתים רעש השיפוצים גורמים סבל רב לשכנים, ובאנו לדון האם השכנים יכולים לעכב משכניהם לשפץ את דירתם בשעות הבוקר המוקדמות והאם ניתן לעכב רעש שיפוצים בשעות מנוחת הצהריים (בין-2 ל-4).

תשובה: א] בב"ב כ' א' נאמר במשנה: "חנות שבחצר יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן מקול הנכנסין ומקול היוצאין, אבל עושה כלים יוצא ומוכר בתוך השוק ואינו יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן, לא מקול הפטיש ולא מקול הריחים ולא מקול התנוקות". והרא"ש בתשובה (כלל ק"ח י', הו"ד ברמ"א קנ"ה, כ') כתב שהמדקדק בפרק לא יחפור יראה דשיעור חכמים בכל דבר ודבר לפי מה שראוי להזיק, והיכא שידוע קצב וסכום עד היכן ראוי להזיק - כתבו השיעורים, והיכא שאין ידוע כתבו "בכדי שלא יזיק", כי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, והקפידה תורה שלא יעשה אדם בתוך שלו דבר הגורם היזק לחבירו", עכ"ל הרא"ש.

ובגדר וביאור איסור השתמשויות המפריעות לשכנים, נתבאר באחרונים שענינו מדין היזק מניעת עשיית התשמישים בבית השכן. שאדם רכש בית על מנת לגור בו, ואם פעולות שכנו מונעים ממנו לחיות בביתו שלו בצורה מקובלת וסבירה, הרי פגם שכנו המזיקו בבעלות על דירתו, עי' קצוה"ח סי' קנ"ד סק"ט ובאבהא"ז שכנים פ"ב ט"ז ובשו"ת שערי שלמה סי' י. והנה נודעים דברי שו"ת הריב"ש (סי' קצ"ו), שדבריו הינם יסוד

בחושן משפט, וכל בתי הדינים קיבלו דברי החזו"א הללו לגדר הדברים ואמיתותם. וסברת הדבר הוא, שאם טעם חיוב הרחקה נזקי השכן הוא מפני שאל לו לפגוע בתשמישי דירת שכנו הניזוקים ע"י מעשיו, א"כ כאשר השכן פועל ועושה בדירתו תשמישים רגילים ונורמטיביים, אזי לא איכפת לנו שהשכן אינו חש בנוח מכך או שתשמישי ביתו שלו יתמעטו, כיון שאם נעצור את השכן מלהתנהג בביתו כרגיל, אזי נפריע לתשמישי הדירה שלו עצמו, ומאי אולמיה תשמישי שכנו מתשמישיו שלו.

ולפי"ז פשוט וברור הוא שמכיון ושיפוצי דירה הינם דברים נורמטיביים ומקובלים, וכולנו באנו להתגורר בעיר חרדית עם משפחות ברוכות ילדים, על דעת זה שאנו ושכנינו נרחיב את דירותינו, ובכלל זה השיפוצים בכל השעות המקובלות, היינו מהבוקר ועד הערב (והחוק החדש מאפשר לשפץ מ-7 בבוקר ועד-8 בערב) אזי אי אפשר למנוע מהשכנים לשפץ, וגם ברעש, בשעות הצהריים. כיון ששיפוצים והרעש הנלווה אליהם הוא דבר מקובל, שאם נמנע אותו נפגע בתשמישי דירת שכנינו. ואולם כל זה הוא דוקא אם השיפוצים נערכים בצורה מקובלת, כאשר לא ניתן לנתב את העבודות המרעישות לשעות הבוקר המאוחרות או שעות אחר הצהריים. אך אם ניתן, בצורה סבירה, לנתב את השיפוצים המרעישים דוקא לשעות הנוחות לשכנים, והמשפצים אינם עושים זאת ומרעישים דוקא בשעות המנוחה, בזה יכולים השכנים למחות ולמנוע את הרעש. שהרי כל ההיתר לשפץ גם בצורה מרעישה הוא משום שהשיפוץ והרעש הינו מצרכי הדירה המקובלים, ואם נמנע אותם - תיפגע בעלותם וזכותם בדירתם. אך כשזכות השיפוצים והרעש לא תיפגע אם ינווטו הם בצורה סבירה את שיפוצי הרעש לשעות מקובלות, אין מניעה מלמחות בהם. וכן הסכימו עימי בעלי הוראה.

מגיע מחוץ לדירה עצמה (כגון ממשאית או מפיגומים שבחצר המשותפת), טפי יכול למחות, וע"י נתיבות שם.

והנה הגם שנפסק ש"הכל חולים אצל שינה", מ"מ עלינו לדעת האם ישנה תביעה גם על הפרעה בשינת הצהריים, או שניתן למחות רק על הפרעה לשינת הלילה. ושמחתי לראות בס"ד דברי הפ"ת בס"י קנ"ו שהביא תשובת חת"ס (חו"מ סי' צ"ב), שדעת השואל, הגר"ב אב"ד מטרסדורף זצ"ל, היתה שניתן למנוע מהשכנים להרעיש רק בשעות השינה בלילה, אך החת"ס השיב לו דלא כן הוא, וגם ביום אין להפריע ברעש המפריע לשינה, ואפילו ביום יכול האדם למנוע רעש שאינו נותן לו מנוחה מחמת כילבול הקול, ואיכא ינוקא דגני ביממא, וגם כתב למנוע הפרעת שינה בשעות הבוקר המוקדמות. וכ"כ בכסף הקדשים שם, וז"ל: "מצד שאינו יכול לישן מקול הנכנסים, י"ל שגם בחנות שאין באים לשם רק ביום שייך כן, כי כמה אנשים ישנים שנת צהריים גם בחול בקבע ומצד בין השמשות בחנויות והרבה ישנים". הרי לנו שניתן למחות בשכנינו לבל יפריעו את מנוחת הצהריים שלנו (וכמו"כ גם חוק שנחקק לאחרונה קובע שאסור להרעיש בשמיעת מוזיקה בשעות הצהריים, ונמצא שכן הוא ג"כ מנהג המדינה והמקובל).

ב] ואולם נודעים הם דברי החזו"א (ב"ב סי"ג) שכתב ע"ד הריב"ש הנ"ל כך: "נראה דאין דברי הריב"ש אלא בעושה דבר שאינו עיקר דירה, כמו בעושה אריגה וכיוצ"ב, שאין זה מצוי בכל אדם ולא ברוב בני אדם. אבל אם עושה דברים שרוב בני אדם עושים, ולפעמים תשמישן ודיבורם משמיע קול שמפריע את החולה, אינו יכול הניזוק למחות, אף אם החולה קדם. ורשאי אדם לבנות בית אצל חבריו ולהכניס את העוללים והיונקים שצועקים בלילה, ואין החולה יכול לעכב עליו, שהרי אינו חייב לצאת מדירתו", עכ"ל. וד' החזו"א הללו הינם יסוד לכל דיין העוסק

מיותר, ואף שאין בזה משום גזל (כי "גזל שינה" אינו גזל, כידוע), מ"מ יש בזה משום "לא תונו". (ואין ספק שמצוה גדולה להתנות עם הקבלן שלא להרעיש עם מכונת הקונגו דוקא בשעות הצהריים). ועי' פס"ד ירושלים כרך ב עמ' קסו שמדרך המוסר כיון שהתובע הוא אגן הדעת וסובל מאד מכל טרדה ואינו יכול לישון מחמת ההפרעות, ישתדל הנתבע ע"י אמצעים שונים להשקיט את הרעש. ועי' שו"ת קרן לדוד או"ח סי' י"ח שאסור מן התורה להקיץ חבירו בשנתו משום צער, עיי"ש, ועי' שו"ת להורות נתן ח"ג סי' קג כשמפריע למנוחת השכנים ועיי"ז נגרם להם היזק בבריאות גופם, ודן שם עפ"י יד רמה ב"ב כו ב אות קז שהאיסור מן התורה, עיי"ש, והרי אמרו שחייב אדם למסור כל כספו כדי להמנע מאיסור. ועי' כסף הקדשים סי' קנו סעי' ה שצריך לרצותו ולפייסו היטב.

לסיכום: יכולים דיירים לשפץ את דירתם ולהרעיש, גם בשעות המנוחה בצהריים, אם לא נותרה בידם ברירה והשיפוצים אמורים להימשך גם בשעות אלו. אך כאשר ניתן לנתב ולנווט את השיפוצים הרועשים מחוץ לשעות המנוחה, יכולים השכנים למנוע הרעש בשעות המנוחה, כולל בשעות מנוחת הצהריים.

ואמנם ידידי הרה"ג רבי ישי שנדרופי שליט"א רוח אחרת היתה עימו, ולדעתו הריב"ש אסר רק את הרעש הגורם בעצמותו להפרעה, דכיון דהרעש עצמו גרם לחולי אצל אשה זו, לכן פסק הריב"ש שאסור להחלותה בזה. אך אם עצם הרעש אינו מפריע ביותר, ורק גורם הוא למניעת שינה, בזה הוי גרמא ולא היזק ישיר, ובכה"ג גם להריב"ש לא יוכלו השכנים למחות בזה. ואולם אין ספק שבעלי ההוראה בזמנינו לא סברו כן, וסברו שגם מניעת שינה הנגרמת ע"י רעש-נחשבת להיזק. ולמרות שהוא נזק עקיף, יכולים למחות בו. וכן ראיתי שסברו ג"כ הדיינים בבי"ד דירשת"ו, כמובא בס' פס"ד ירושלים (דיני ממונות ח"ג עמו' רלד), שכתבו "דנראה לזכות את התובע מטעם אחר, בנידון כאן שהתובע הוא אדם רגיש בשינה ורעש כל שהוא מעורר אותו", והתירו למחות בו עפ"ד הריב"ש.

[ג] וראו בספר פתחי חושן (גניבה ואונאה פט"ו הערה ב') באיסור גזל שינה והפרעת השינה ע"י שכנים המרעישים, שלמרות שא"א למנוע מהשכנים להתנהג בביתם בצורה סבירה, למרות ההפרעה שהיא גורמת למנוחת שכניהם, מ"מ יש להימנע ככל האפשר מרעש

כוחו של הגבהת רגל אחת

הרה"ק בעל קדושת יו"ט אמר פעם אחת בימים אחרונים של סוכות, כשהאדם מגבי רגל אחת לרקוד בשמחת תורה, בזה מתקן יותר ממה שעשה מר"ה עד אחר הימים טובים.

(צדיק כתמר יפרח)